

השבועון לבית היהודי

פנתרונה לצמא

בס"ד | גיליון 37 | 15 במחצית השנייה | בלק | 2686 | השנה הארבעים והחמישים

מתנת הדמעות

מסע בעקבות מפעל חייו של רבי
שבת פרנקל זצ"ל, הדמות שמאחורי
הוצאת הספרים הנודעת | 7

דירה בלשון המעטה

המציעים נדהמו: למה בחר הרב דוואג
בדירה הקטנה? • ביד הלשון | 3

זמן להחליף כותרת

פרישה לגמלאות? זה לא סוף,
זו התחלה חדשה
בדקנו והתפעמנו | 18

זכור ציון ונהי פליטה
והי קדש

פרק
הסיפור
אתמול
יבוא

26

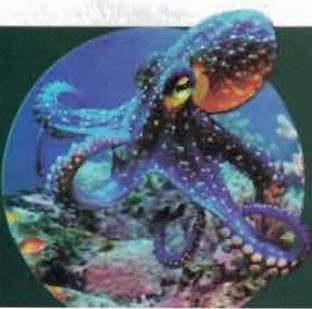
האוצר מאחורי המנעול

בישיבת פוניבז' המעטירה שוכן 'אוצר ספרים' ייחודי, אשר כיום
הוא חתום ונעול. מה מסתתר מאחורי הדלת הסגורה? האחראי
לשעבר הרה"ח ר' מאיר וונדר זצ"ל, אשר מונה לתפקיד בידי
המייסד מרן הגאון הרב מפוניבז' זצוק"ל, מסיר את הלוט, בשיחה
שהעניק למרווה לצמא 'ימים אחדים לפני פטירתו הפתאומית' | 8

לנער

תראו, מישוה מנוכף לכם
לשלוש ב... לא כחות מ"8 זרועות!
בואו לטיול במצולות | 50

משוה 'מתבשל' במטבח של
הישיבה! הצטרפו להרפתקה
נוספת עם החבורה התוססת | 37

באוצר הספרים של פוניבז'

אהרן טייטלבוים

צילום: שמואל דר

מדוע התנגדו כמה מראשי הישיבה שבחורים יעיינו בספרי אוצר הספרים? מי היה הבחור היחיד שקיבל את רשותו של הרב מפוניבז' צוק"ל להיכנס לתוך אוצר הספרים לעומת האחרים, שהורשו להגיע רק עד לאשנב? מה הקשר בין רמת מידת רתיחת המים לביקורו של הסטייפלער צ"ל באוצר הספרים? • וגם: כיצד הביאה תמונה שנתלתה אי שם בפילדלפיה, להקמת המבנה של אוצר הספרים? • ימים אחדים לפני פטירתו, הספקנו לשוחח עם הרה"ח ר' מאיר וונדר ז"ל, שנכנס ללמוד בישיבת פוניבז' לפני שבעים וחמש שנה, ובשיחתו המרתקת והאחרונה שב עם סופרנו אל ההתרחשויות המופלאות באוצר הספרים העתיק של הישיבה, שבו מונה לגבאי ואחראי בידי גאב"ד פוניבז' צוק"ל בעצמו

יום אחר הצהריים ותקבל על זה משכורת מקופת הישיבה."

התלמיד נשם לרווחה ואבן נגולה מעל ליבו: קודם כול על שלא קיבל ביקורת על היותו מוסר שיעור בבוקר, ודבר שני על סכום הכסף הנוסף שיוכל לעזור בכלכלת הבית, כשזה נעשה בתוך הישיבה...

למעשה התפקיד הזה לא היה זר למאיר וונדר. בכל שנה היו מתמנים שלושה גבאים לאוצר הספרים, שכלל אלף ספרים ישנים, ובשנה האחרונה היה מאיר וונדר אחד מהם. ביקשנו לשמוע מרבי מאיר עצמו על אוצר הספרים המיוחד ההוא, ומתברר שעשינו את זה ברגע האחרון כמעט. ימים אחדים לאחר שהיינו אצלו ושמענו אותו מספר מתוך זיכרונות החד, קיבלנו בעצב גדול את הבשורה הכואבת על פטירתו. וי להאי שופרא דבלי בארעא.

ר' מאיר זכה באמונו של גאב"ד פוניבז' צ"ל, וכמעט שבעים שנה לאחר מינויו לגבאי אוצר הספרים, הוא סיפר לנו על כך: "לאחר שנכח לראות כי בתקופה ששימשתי עם אחרים בתפקיד נוצר שינוי מבורך באוצר, שבו שרר עד אז חוסר סדר מוחלט, החליט לתת רק בידי את האחריות לאוצר..."

אוצר הספרים של ישיבת פוניבז' מכיל רבבות ספרים והוא אולי הגדול ביותר שקיים בהיכלי הישיבות. למעשה יש בישיבה שני אוצרות: האחד שוכן בהיכל הישיבה ובו משתמשים הרבנים ובני הישיבה, והשני - הגדול והמיוחד שאותו יסד מרן הגאון הרב מפוניבז' צ"ל וטיפח בעמל רב. היום באוצר זה הספרים ספונים, גנוזים וחתומים, והכניסה אליו לא מתאפשרת.

אולם בעבר, האוצר המדובר היה פעיל מאוד והרב מאיר וונדר ז"ל, מוותיקי תלמידי הישיבה (שאליה נכנס ללמוד לפני שבעים וחמש שנים בדיוק), שימש בו כגבאי אוצר הספרים במשך שנים רבות. בתקופה זו הטביע עליו את חותמו המקצועי והכשרוני,

תפילה הנרגשת של ליל ראש השנה תשט"ז בישיבת פוניבז' הסתיימה. רבני הישיבה ותלמידיה עברו לפני מרן הגאון מפוניבז' צוק"ל, מייסדה של הישיבה, לאחל לו שנה טובה.

בין העוברים תלמיד צעיר, מאיר וונדר שמו "היכנס אליי לאחר החג", הפתיע אותו רבו, סתם ולא פירש.

הבחור הצעיר הנהן בחיוב וחש מבוכה. הוא חשב שהסוד הגדול שלו נודע לרבו. בתקופה ההיא חלה אביו ז"ל ונשבר מטה לחמה של המשפחה. מכיוון שכך, היה בכל בוקר בשעות הראשונות מוסר שיעור בבית חינוך, ולאחר מכן חוזר לישיבה ומשתלב בין התלמידים. כעת אולי נודע הדבר.

בצום גדליה התייצב התלמיד לפני רבו. מסתבר שהרב רצה ממנו משהו אחר לגמרי: "אני דואג מאוד לנוכח מצב הספרים הספונים באוצר שהקמתי", שח לו גאב"ד פוניבז' במתק שפתיו, "הן בנוגע לאחזקתם והן בנוגע לסדר הטוב ולמצבי ההשאלה. לכן, אני רוצה שתיקח עליך את תפקיד הגבאי באוצר הספרים. תעסוק בכך שעתיים בכל

ר' מאיר וונדר ז"ל בשיחתו ל'מרוה לצמא

הזה הוא ככה וככה... כך בהזדמנות זו נחשף בפניי מעט מזעיר מבקיאותו הרבה ומידענותו העצומה, לא רק בתוכנם של אלפי ספרי הקודש כמובן, אלא גם בכל הכרוך בביבליוגרפיה של רבים מהספרים ששכנו כאן אחר כבוד.

"ואף שהרב היה כאן בעל הבית", מוסיף ר' מאיר ז"ל נופך ומציין בהתפעלות, "אם הרב רצה פעם לעיין בספר כלשהו מתוך האוצר - במעונו ולא באולם הקריאה, היה מבקש ממני רשות לקחתו הביתה..."

העיזבונות שהעשירו

"יום אחד", ממשיך ר' מאיר ומתאר את בניית ה'אוצר', שנעשתה בסקירה קפדנית ובמחשבה תחילה, "הגיע לאוצר הספרים של הישיבה משלוח גדול של ספרים עתיקים, מעיזבונות של אחד הנדבנים בחו"ל. הרב בכבודו ובעצמו ניצב שעות רבות בספרייה ובדק את הספרים אחד לאחד. הוא פתח את השער של הספר, עיין ועלעל בין בתרי הספרים כדי לוודא שלא ייכנס לכאן חלילה שום ספר שיש בו תוכן של דופי או שמחברו בלתי ראוי. ספרים רבים הוא הניח בצד לבל יוכנסו לאוצר הספרים והורה לסוגרם בארון צדדי או להביאם לגניזה. ככה הוא עמד על המשמרת כדי שלא יחדרו לישיבה ספרים שאין רוח חכמים נוחה מהם או ממחבריהם"

מאיפה בעיקר הגיעו הספרים?

"לרב הייתה, כאמור, חביבות מרובה לספרים. חוץ מתרומות שהיה אוסף לישיבה, היה אוסף גם ספרים ממקורות שונים. לא פעם אחת כשחזר מחו"ל הביא עימו אוסף ספרים שקיבל או שרכש בשהותו שם למען אוצר הספרים. אם היה שומע על רב שנפטר בארצות הברית ולא הותר אחריו יורשים, היה משקיע משאבי זמן, ולעיתים גם כסף, כדי להביא את עזבון הספרים שלו לישיבה.

"כאן התפתחה לה שיחה מעניינת בין השניים:

"איי איי, איזו תמונה יפה! הייתי שמח לתלות אחת כזו אצלנו בישיבה. אולם מכיוון שלא נוהג לקבוע תמונות בהיכל בית המדרש, הרי המקום האלטרנטיבי המועדף לכך הוא אוצר הספרים של הישיבה, הציע הרב בארשת חשיבות.

"בשמחה רבה, נענה סטינסקי, כשהוא לא מסתיר כמובן את חיוכו מפה לאוזן על ההצעה הנדירה... 'אתן לכם עותק מרהיב מהתמונה הזו'.

"למשמע הדברים, המשיך הרב מפוניבז' ואמר: 'אבל ישנה בעיה אחת קטנה. אין לו בכלל אוצר הספרים'..."

"גם זו לא בעיה, אני מוכן לנדב קומה שלמה לשם כך", הפטיר הגביר.

"כך הצליח הרב מפוניבז' בחוכמתו ובתושייתו להשיג תרומה נכבדה להקמת אוצר הספרים..."

"אגב", מספר ר' מאיר ז"ל, "סטינסקי זה הפך במרוצת השנים לתורם הגדול והקבוע של הישיבה, עד שהרב מפוניבז' בערוב ימיו נהג לנסוע לארצות הברית למסע גיוס הכספים שלו, רק כדי לפקוד שלוש כתובות. כתובתו של סטינסקי הייתה אחת מהן."

הזכרתם שהרב חיבב מאד את האוצר. במה זה התבטא?

"קודם כול, בכל פעם שהרב מפוניבז' ביקש להיפטר מנושיו הרבים - שכן הוא נטל כידוע הלוואות גדולות לצורך הישיבה - אוצר הספרים היה מקום המפלט שלו. הרב, שהיה חובב ספרים גדול, הסתגר כאן, שקע בתורה, הגה בספרים בשקיקה רבה ופשוט שכח את העולם. במיוחד היו חביבים עליו ימי שיש הארוכים של הקיץ. הרב נהג להגיע בשעות אחר הצהריים, וגם אני נכחתי שם לפעמים. הרב היה מביע את דעתו ומספר לי כל מיני דברים: הספר

כאשר פיתח, טיפח והצטייד את אוצר הספרים קדימה והפך אותו למפואר ולגדול ביותר בעולם הישיבות בארץ. את מהלך השיחה ומתכונתה, אנו משאירים, כפי שכתבנו שעות ספורות לאחר הריאיון עימו, בגלל האוטנטיות שבה.

ימי שיש ב'אוצר'

מה הייתה ההוראה הראשונה של הרב זצ"ל? "לסגור את הספרייה, שהייתה אז פתוחה לכל דכפין, ולבנות אשנב כמקובל באוצרות רבים, ודרכו ישאלו ספרים למעיינים למשך שעותיים שבהן ה'אוצר' יפעל. העיון התבצע בחדר גדול סמוך ל'אוצר' ותחת עיני הפקוחה "בסייעתא דשמיא, האוצר גדל והצליח וגם עשה פרי. קטלוגי, הרחבות והפכתי אותו לאוצר ספרים מפואר שמנה ארבעים וחמישה אלף ספרים בעת פרישתו. היום אין לי מושג כמה יש בו, בטח הרבה יותר..." הוא אומר בסיפוק מהול בחיוך רך.

בשיחתו ל'מורה לצמא', שהייתה הראיון האחרון שלו, סיפר לנו ר' מאיר ז"ל סיפורים למכביר על הקשר של הרב עם האוצר, שהיה חביב עליו כבבת עינו. אבל תחילה לסיפור משעשע על עצם הקמתו, מה שמעניק לנו הצצה נוספת באשר לפיקחותו הבלתי מצויה של הרב מפוניבז', שידע לנתב ולנווט כל שיחה ובר-שיח לצורך מפעליו ומוסדותיו המגוונים והברוכים.

"כאשר הגיע הרב מפוניבז' למדינת פילדלפיה שבארצות הברית, פגש בה יהודי עשיר ששם משפחתו היה סטינסקי. הלה היה במקור ממדינת ליטא והיגר לארצות הברית בשלב מסוים בחייו. כאשר נכנס הרב ללשכתו של הגביר, הבחין כי על הקיר מתנוססת תמונה נאה של יהודי בעל צורה ונשוא פנים. 'מי זה?' התעניין הרב. 'זהו אבי היקר ז"ל, שהשקיע בי את כל אשר לו', השיב הגביר בשמץ של רגש וסיפוק.

שיבת פוניבז' מבט מלבנים

רבנו זצ"ל במקום שאחבה נפשו, בהיכל הישיבה

לבישול בשר בחלב, לבישולי גויים ועוד. בזמננו, נחלקו גדולי הפוסקים בשיעור מידת החום המדוברת, והסטייפלער חיפש אפוא מקורות קדומים יותר, שייתנו לכך מענה...

"היו עוד רבנים וראשי ישיבות רבים שהגיעו לאוצר כדי להתבשר מהספרים. לאחרונה נפטר כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה'מבשר טוב' מביאלא זצ"ל, שלמד בתקופתי בישיבת פוניבז'. הוא למשל היה היחיד שהרב מפוניבז' נתן לו רשות להיכנס לפניו ה'אוצר' והוא לא נשאר באולם הקריאה והעיון. הרב, שנודע כמתמיד עצום, היה פותח שולחן ועליו ערמות ספרים ולומד שם במשך שעות."

הרב מפוניבז' הביע דעתו באשר לאופן הקטלוג או ליתר הנושאים הטכניים הנוגעים ל'אוצר' "בטח. הרב היה מעורה בכל פרט ופרט. כך למשל בנוגע לסידור הספרים: אני רציתי לקטלג קטגורית: לפי מפרשי התורה, הש"ס וכולי, כמקובל בכל 'אוצר', אבל הרב ביקש שאסדר לפי התורמים, כי כך הוא הבטיח להם. כמובן, בטלה דעתי בפני דעתו הרחבה וכך עמדו הספרים לפי שמות התורמים, וגם בכריטיס הקטלוג היה רשום שספר זה נמצא בארון על שם תורם פלוני."

"היה נושא נוסף: היה שם אולם לימוד רחב למדי, ובפנינותיו היו שני חדרים. זה הלם את צרכי ה'אוצר'. אם היה מגיע אדם חשוב, הייתי נותן לו לשבת שם. חדר זה גם שימש לאחסנה של ספרים שונים שהרב לא רצה שיהיו לעיני התלמידים, אך מפאת כבוד התורמים גנזם שם למשמרת."

"פעם אחת בא הרב והורה לי: 'להרוס! להרוס את שני החדרים!' האמת היא שלא הבנתי למה ומה קרה... האולם הספיק בהחלט לקוראים שפקדו את ה'אוצר'. היו שם שולחנות וכיסאות בכמות מספקת ולא היה קהל עצום כל כך שבה לבקר... אבל נודע לי אחר כך שזה היה בעקבות ביקור באחת הספריות הגדולות בירושלים. הרב הגיע לירושלים לצורכי מנוחה ב'פנסיון רייך' - שבו נהגו לשהות רבים מגדולי ישראל, ובזמנו הפנוי ערך ביקור גם בספרייה ההיא. ככל הנראה, הרב בחן גם את החזות החיצונית של המקום, התרשם כנראה מהכניסות,

"לא כל אוסף שזכה ונקלט אצלנו, זכה לעדנה גם מצד המעיינים. פעם הגיע אלינו אוסף מברזיל, עמד בספרייה שומם ולא התעניינו בו כמעט. הכול תלוי במזל."

ב'אוצר' הייתה עדיפות לספרים שהגיעו מגדולי ליטא?

"אכן, לרב הייתה תוכנית להנציח את יהדות ליטא. הוא הקים את ארכיון יהדות ליטא ואף יצאו לאור שתי חוברות על קהילות בילסק ואמדור. היה לזה בנין מיוחד. בארכיון היו גם כתביו של הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ' תאומים זצ"ל, שמכונה 'האדרת', שהיה רבן של הערים פוניבז' ומיר שבליטא ובסוף ימיו הרב של ירושלים. הכתבים הגיעו אליו מידי בנו שהתגורר בבת ים."

ההוראה: להרוס

ראשי הישיבה השתמשו ב'אוצר'?

"תתפלא לשמוע שבפוניבז' ראשי הישיבה פחות התחברו לכך. היו אלו מרנן הגאונים רבי שמואל רוזובסקי, רבי דוד פוברסקי ורבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל, שטענו שספרי היסוד שנמצאים בהיכל הישיבה, כדוגמת הרמב"ם, ספרי מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל וכדומה - מספיקים, וזה מה שנחוץ לתלמידים. הם לא צריכים לשוטט בין בתרי ספרים אחרים... הגר"מ גם התנגד לכך שבחורים יעיינו באנציקלופדיה תלמודית, שכן היה בדעה שזה מקל את העיון בלימוד, משום שהבחורים מחפשים בקיאות ודוחקים הצידה את העיון. לטענתו, כל אחד צריך לדעת את הנושאים הללו מידיעה עצמית של לימוד מעמיק בגמרא ולא מלימוד שטחי בספרים אחרים..."

"עם זאת, נוכחתי בכמה מגדולי ישראל שבאו מבחוץ ונהנו מהאוצר העשיר שהיה לנו: כך למשל מרן הגאון הסטייפלער, בעל ה'קהילות יעקב' זצ"ל, הגיע פעם עם הגאון הרב יצחק יחיאל יעקובוביץ זצ"ל, רבה של הרצליה, שנפטר לפני שנים אחדות. הם חיפשו בספרים כמה מעלות צלסיוס הן השיעור שקבעו חז"ל שמכונה 'יד סולדת בו', מונח הלכתי המייצג מידת חום שממנה היד נרתעת. זה נוגע למשל להלכות בישול בשבת,

לי כגבאי, לא היה תקציב רכישה. היינו יושבים ושולחים מכתבי בקשה למחברי ספרים, שישגרו לנו את חיבוריהם. יש אפילו ספרים מודפסים שבהקדמתם המחבר מציין את מכתב הפנייה שקיבל מאוצר הספרים של פוניבז' - שבו נכתב כי הם זקוקים לספר. מחברים רבים גם שלחו מעצמם את ספריהם, כי היה חשוב להם שהם יהיו כאן."

"גם אני הקטן זכיתי להשיג תרומות של ספרים לישיבה. כך למשל, שהיתי לילות שלמים בביתו של הרב לוי גרוסמן זצ"ל, שהיה מחשובי הרבנים בצפון תל אביב ומחבר הספר 'שם ושארית'. הייתה לו בבית ספרייה חשובה, שאותה ביקש להעביר אלינו. ישבתי על הספרים אחד לאחד כדי לבדוק אילו מהם מתאימים ויכולים להשתלב אצלנו. זו דוגמה לספריות שהגיעו."

אני מתאר לעצמי שתורמי האוספים השונים לא היו דווקא כאלו שנמנו עם ציבור שומרי המצוות...

"נכון. היו גם אנשים שהותירו עיזבונות של ספרים וצאצאיהם, שלא היו חרדים לצערנו, ביקשו לתרום את הירושה הזו לאוצר שלנו. פעם נודע לי על עיזבון כזה, וכאשר סיפרתי על כך לרב הוא קלט בחושי המיוחדים שיש כאן פוטנציאל גדול. הוא הזמין את התורם להתרשם מה'אוצר' בטרם יעביר לידינו את העיזבון, ולאחר שהתרשם ממה שראה, החליט למסור את הספרים לידינו. הרב, שרצה בהזדמנות זו גם להחזיר אותו לשורשיו, הודה לו בחום על התרומה והודיע לו: 'אתה בן בית כאן, תהיה תמיד רצוי ומוזמן לבקר מתי שתחפוץ'. כך קיווה הרב שאולי הוא יתקרב ליהדות וישוב ביום מן הימים לכור מחצבתו..."

האם היו באוצר גם כתבי יד?

"אחד מנדיבי הישיבה הגדולים היה ר' יעקב געזונדהייט ז"ל, שהיה ברשותו גם אוסף גדול של ספרים וכתבי יד ואותו העביר לאוצר. בעבר לא היו מכוני הוצאה לאור רבים כל כך כבימינו, והלהיטות המבורכת להוציא כתבי קדמונים - לא הייתה קיימת אז כמעט. לכן כתבי היד נותרו ללא טיפול כמעט, אם כי היו ניסיונות שונים להדפיס מחדש כתבי יד, וגם אני הכנתי פעם לדפוס את אחד מהכתבים."

ברגע האחרון

כמי שזכה להיות איש אמונו של הרב מפוניבז', זכה ר' מאיר ז"ל והרב שיתף אותו לפעמים בסיפורים אישיים שונים. הנה אחד המרטיטים והמרגשים שבהם:

"בתקופת לימודיו של הרב מפוניבז' כבחור צעיר בישיבת 'טלז'", מגולל ר' מאיר ז"ל יריעת היסטוריה מעניינת, "היה לו חבר לספסל הלימודים שנשחק למרבה הצער אחר הקומזיצים ונטש את הישיבה. לימים התברר בצמרת השלטון כאן בארץ.

"סמוך לשיבת פוניבז' הייתה חורשה גדולה שהרב רצה את שטחה כדי להרחיב עליו את הישיבה, אולם כל מאמציו לרכוש את השטח העלו חרס. השטח נועד לשימור ואין כוונה להפשיר אותה לבנייה, הבהירו לו כולם.

"חשב הרב על רעיון להזמין את הידיד לשעבר לשיבה בתקווה כי יצליח לפלס מסילות לליבו, ודרכו יצליח לרכוש את השטח המוקצה כביכול לשימור בלבד. אכן, לאחר שהאורח הגיע לביקור ובסיום דין ודברים מתמשך, יצאה העסקה אל הפועל כאשר הרב נדרש לתת הון עתק למשרד החקלאות.

"אחד הסעיפים בהסכם קבע כי אי עמידה בלוח הזמנים, גם אם מדובר בסך הכול בתשלום בודד, עלולה לבטל את העסקה כולה והקרקע תשוב לבעלות השלטון. גם לכך ניאות הרב מפוניבז', והרכבת יצאה לדרך."

חודשים חלפו, התשלומים זרמו. במאמץ ניכר הצליח הרב מפוניבז' לגייס את הסכומים האסטרונומיים בסייעתא דשמיא. והנה הגיע מועד התשלום האחרון, שבו היה על הרב להעביר שלושים אלף דולר טבין ותקלין. בימינו זה נראה אולי סכום פשוט יחסית, אבל נכון לאז היה זה הון עתק והכסף לא היה בידו. מאמציו להשיג את הסכום הגרנדיוזי לימים ההם, גם אם אפילו רק בהלוואה, עלו בתוהו.

הרב מפוניבז' צלצל לבנו הגאון רבי אברהם כהנמן זצ"ל, לימים נשיא הישיבה, שבעת ההיא שימש כמנהל המשרד של הישיבה בארצות הברית, וביקש את עזרתו החדופה. "חייבים להשיג את הכסף. אתה יודע את המשמעות ואת ההשלכות של הפיגור הזה", התריע מנהמת ליבו, אבל רבי אברהם פכר ידי בייאוש, שאותו היה ניתן לשמוע גם מבעד לאפרכסת. "אבא, אין סיכוי. אני נאבק קשות על קיומה היומיומי של הישיבה לצורך הוצאותיה השוטפות. אין לי שמץ של מושג מניין אוכל להביא סכום כביר כזה", השיב. לכאורה, הוא סתם את הגולל על אפשרות לאופרציה כלשהי לגיוס חירום של הכסף.

היום שבו סח הרב מפוניבז' את הסיפור לתלמידו, מידענו ר' מאיר ז"ל, היה התאריך הסופי! אומנם הרב מפוניבז' לא איבד תקוותו ובטח בה' כי ימצא לו את הכסף, אך לא היה לו מושג קלוש מאין יימצא. האופציות, כאמור, מוצו עד תום.

"היום אחרי הצהריים", סיפר הרב כשהוא נרגש עד עמקי נשמתו, "נחתה על שולחני מעטפה שנשלחה אלי מהרובע ברונקס שבניו יורק. השולחים הם הנהלת בית הכנסת המקומי, שאיני מכיר כלל. במכתב המצורף מספרים לי חברי ההנהלה, כי הנוכחות היהודית בסביבת בית הכנסת התדלדלה מאוד, כהי העור כבשו את השכונה ומשום כך הצטמקה הפעילות הרוחנית בבית הכנסת עד כדי חוסר עניין טוטלי במקום. אפילו בימים הנוראים לא היה מניין לתפילות. התאספו חברי ההנהלה והחליטו למרבה הצער למכור את בית הכנסת לגורמים נדל"ניים."

הסכום שקיבלו המוכרים מהעסקה היה... שלושים אלף דולר. לא ברור איך הם הגיעו לרב מפוניבז', אבל הם החליטו לתרום את כסף המכירה לשיבת פוניבז'... לאיגרת הייתה מצורפת המחאה בנקאית עם הסכום הזה, בדיוק מה שהרב היה צריך כדי להעביר את חלקו האחרון בעסקה...

"כשפועלים לשם שמיים להגדיל תורה ולהאדירה, יש סייעתא דשמיא בכל צעד ושעל", חותם ר' מאיר ז"ל את הסיפור הנפלא.

תלמידי ישיבת פוניבז' משנת תשי"ד. ר' מאיר ז"ל נראה בצד שמאל של התמונה, שורה שישית, מקום שני מימין

מהמדרגות הרחבות, מאולם הקריאה וכולי, והסיק שגם משתמשי ה'אוצר' שלו זכאים להרחבת הדעת. כשהוא בא בחזרה לשיבה, הגיעה ההוראה להרוס ולהתרחב..."

החזון איש בפוניבז'

"בעת ההיא תפס תאוצה מקצוץ הספרנות והתקיימו קורסים בתחום זה. הכרתי את האוסף שברשותנו ונוכחתי מה הן הבעיות של ארגון 'אוצר'. כך למשל, יש עשר מהדורות של הספר הקדוש 'חובות הלבבות'. קורה שאדם רוצה פירוש מסוים על 'חובות הלבבות', אך כל המהדורות מקוטלגות כ'חובות הלבבות', ואין ימצא את מבוקשו? היום, בעידן הטכנולוגי, הכול קל יותר, אבל פעם כל הרישומים היו ידניים. כך היום גם בעיות של ספרים בעלי שמות כפולים, כמו מהרש"ל, שו"ת רש"ל ושאלות ותשובות מהרש"ל - וכאן נשאלת השאלה: איך להעמיד אותם? שאלתי את הרב אם ללכת לקורס כזה, והוא אמר לי: 'אם יש תורה בגויים - אל תאמין, אם יש חוכמה בגויים - תאמין. הם הקדישו את החיים שלהם לחקור ולמצוא שיטות איך להקל - אז למה לא להשתמש בשיטות אלו גם לצורכי הקודש?'"

הזכרתם את הסטייפלער שבא לבקר ב'אוצר'. גיסו, מרן ה'חזון איש' זצ"ל, בא לפה?

"אומנם הוא לא בא ל'אוצר', אך נהג להגיע לשיבה ובמיוחד בשמחת תורה. למותר לציין את גודל השמחה שהייתה כאן, כאשר ספר תורה חי זה בא לשוב איתנו משוב בשמחת תורה. כידוע, ה'חזון איש' לא התיר את השימוש בחשמל הרגיל בשבת מפאת חשש חילול שבת, ולכן החשמל בישיבה פעל בשבתות ובימים טובים. באמצעות גנרטור. הגנרטור היה מכוון לשעות מוגדרות, ובהן פעל האור בהיכל הישיבה. בערב שמחת תורה באחת השנים, גילו כמה בחורים כי כיבוי האור נקבע לשעה מוקדמת מדי לטעמם... מכיוון שהם חפצו להמשיך בריקודים אל תוך הלילה, הם עשו פטנט בחשמל הרגיל כך שהאור ימשיך לדלוק גם אחרי שהגנרטור יכבה.

"משמיים נודע על כך ל'חזון איש', והוא הודיע כי הפעם לא יבוא לרקוד אצלנו... הידיעה על כך עוררה צער ואכזבה גדולה. אילו פנים יהיו לריקודים בלעדי ה'חזון איש' שיותר על המסורת שלו? הבעיה הייתה שכבר התקדש החג ולא הייתה דרך חזרה... מששמעו תלמידי הישיבה על כך, הם שלחו מסר ל'חזון איש' שכל המנורות יכוסו בשמיכות והן יאפילו על האור שלהן, וכך לא יוכלו ליהנות מהשמל שהשימוש בו מנוגד לדעת ה'חזון איש'.

"קורת רוח נראתה על פניו של ה'חזון איש' והוא אכן הגיע לשיבה. האווירה הייתה הפעם עילאית ומיוחדת, ובתום הריקודים יצאו עימו וליוונו אותו למעונו בשירה וריקודים למען 'כבוד התורה'. זה היה מהנה הוד שלא יישכח ממני."

ר' מאיר ז"ל לא שכח את זיכרונותיו בצל גדולי עולם, ומהשמיים סיבבו כך שאיש הספר דן יחלוק עימנו מזיכרונותיו בימים האחרונים לחייו כדי שיעמדו לדורות עולם. יהיו הדברים לעילוי נשמתו. ■